

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Τόμος 1ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δημήτριος Γ. Βλάχος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

βιβλίων και παραγωγή

υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού

με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το

Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Τύπας

Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Οικονόμου

Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από

το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Δήμητρα Φλώρου

Εκπαιδευτικός Π.Ε.

Νικόλαος Στεφανόπουλος

Εκπαιδευτικός Π.Ε.

Ευσταθία Χριστοπούλου

Σχολική Σύμβουλος Π.Ε

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

**Ηλίας Γ. Ματσαγγούρας Καθηγητής,
Εθνικό και Καποδιστριακό**

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κωνσταντίνος Παπαχρήστος

Σχολικός Σύμβουλος

Αναστασία Μελίστα

Εκπαιδευτικός Π.Ε.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αθανάσιος Τσιούσης

Σκιτσογράφος - Εικονογράφος

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Αλεξάνδρα Χ. Κουλουμπαρίτση
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Αχιλλέας Δρούγκας

Εικαστικός Καλλιτέχνης

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
"ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ -
MULTIMEDIA A.E."

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας
Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Δήμητρα Φλώρου
Νικόλαος Στεφανόπουλος
Ευσταθία Χριστοπούλου**

**Εκδοτικός Οίκος
Α. Α. ΛΙΒΑΝΗ**

**Κοινωνική και Πολιτική
Αγωγή**

Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Τόμος 1ος

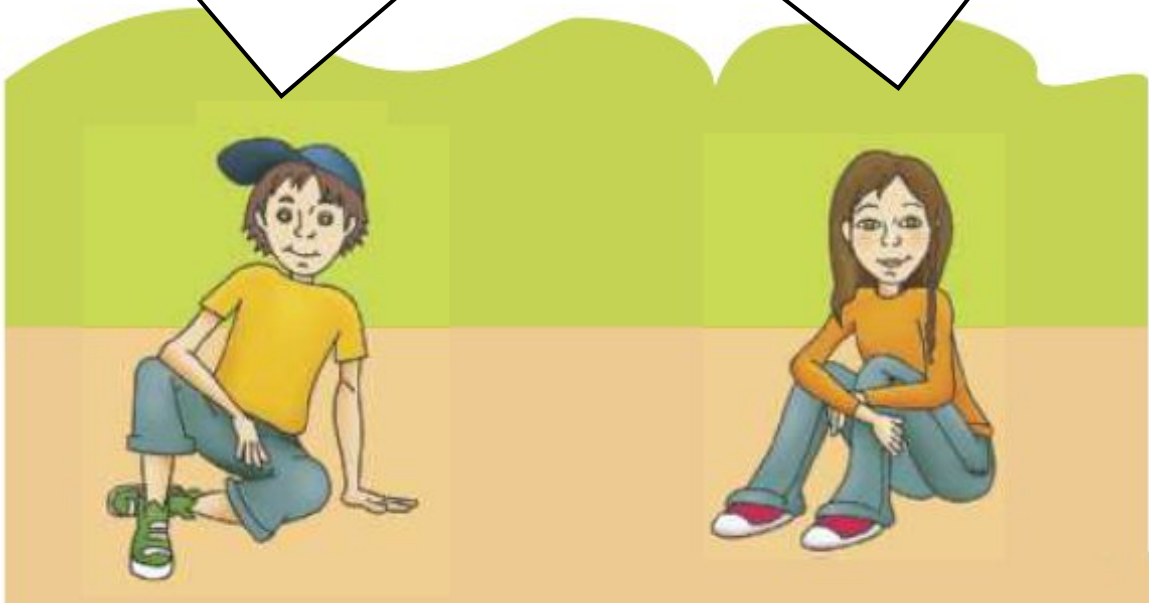
**Γεια! Είμαι η Δανάη,
μαθήτριά της Ε΄
Δημοτικού, όπως
κι εσύ.**

**Κι εγώ είμαι ο
Αλέξανδρος,
συμμαθητής
της Δανάης.**

Έλα κι εσύ στην παρέα μας, για να γνωρίσουμε τον ρόλο μας ως πολίτες. Θα μελετήσουμε μαζί τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις μας και θα μάθουμε την οργάνωση της Πολιτείας μας. Οι γνώσεις αυτές θα μας βοηθήσουν στις αποφάσεις που παίρνουμε για ζητήματα που αφορούν εμάς και τους άλλους.

Όλοι μαζί θα βρούμε τρόπους δράσης, ώστε να φτιάξουμε μια κοινωνία με ενεργούς και υπεύθυνους πολίτες.

Είμαστε όλοι πολίτες

Σ' αυτήν την ενότητα

- **θα συζητήσουμε για τις ομάδες, στις οποίες ανήκουμε, και για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουμε ως μέλη τους .**
- **θα διερευνήσουμε την ιδέα του πολίτη, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του.**
- **θα διαπιστώσουμε πως η ιδέα του ενεργού και υπεύθυνου πολίτη είναι αρκετά παλιά.**
- **θα μάθουμε τι είναι έθνος, τι είναι κράτος και πώς γινόμαστε πολίτες του Ελληνικού κράτους .**
- **θα προβληματιστούμε, θα συζητήσουμε και θα εκφράσουμε**

τις απόψεις μας για τον πολίτη στον κόσμο σήμερα .

- Θα αναλύσουμε προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι στον τόπο μας και αλλού και θα προτείνουμε λύσεις .**
- Θα αναζητήσουμε τρόπους δικής μας συμμετοχής στην επίλυση αυτών των προβλημάτων.**

... Κι όλα αυτά θα μας βοηθήσουν να γίνουμε ενεργοί και υπεύθυνοι πολίτες.

Κεφάλαιο 1

Πού ανήκω;

Πολύ κουραστική
η διαδρομή, αλλά
το ευχαριστήθηκα!

Αύριο πάλι
προπόνηση.

Η ομάδα σας είναι αχτύπητη!
Θα συζητήσω με την
οικογένεια μου, αν μπορώ να
γίνω μέλος κι εγώ!

Όλοι οι άνθρωποι έχουμε ανάγκες, όπως είναι η ανάγκη για επικοινωνία και ψυχαγωγία. Για να τις ικανοποιήσουμε δημιουργούμε ομάδες. Τα μέλη μιας ομάδας έχουν κοινούς στόχους και για να τους επιτύχουν βοηθάει το ένα μέλος το άλλο . Έτσι συμμετέχουν σε κοινές δραστηριότητες . Για παράδειγμα, στην ομάδα ποδηλασίας προπονούμαστε όλοι μαζί και προσπαθούμε να επιτύχουμε καλύτερες επιδόσεις. Τα μέλη μιας ομάδας έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις και οφείλουν να τηρούν τους κανόνες της ομάδας που ανήκουν.

Τηρώντας τους κανόνες της ομάδας μας, εμείς στην ποδηλασία, φοράμε πάντα το κράνος και τις επιγονατίδες μας την ώρα της προπόνησης. Επίσης, κάθε Τρίτη συμμετέχουμε στην προπόνηση υποχρεωτικά.

1. Η πρώτη ομάδα, στην οποία ανήκει κάθε άνθρωπος, είναι η οικογένεια.

Διαβάζουμε το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις:

Η οικογένεια είναι η ομάδα ανθρώπων, στην οποία ανήκεις από τη γέννησή σου.

Η οικογένεια αποτελείται από τη μητέρα, τον πατέρα και από ένα ή περισσότερα παιδιά . Άλλοι άνθρωποι που ανήκουν στην οικογένεια είναι η γιαγιά, ο παππούς, οι θείοι, τα ξαδέλφια . . .

- Τι περιμένεις να κάνει η οικογένεια σου για σένα όταν είσαι στενοχωρημένος; Τι κάνεις εσύ όταν κάποιος είναι άρρωστος στην οικογένειά σου;**
- Ποιες δραστηριότητες κάνετε όλοι μαζί ως μέλη της οικογένειας;**
- Ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις έχει το κάθε μέλος της οικογένειάς σου;**
- Οι παρακάτω κανόνες ισχύουν στη δική σου οικογένεια;**

Τα παιδιά ζητούν την άδεια των γονιών τους για κάθε έξοδό τους από το σπίτι.

Όλες οι διαφορές μεταξύ των μελών της οικογένειας λύνονται με διάλογο.

Γράψε κι εσύ έναν άλλο κανόνα που ισχύει στην οικογένεια σου:

2. Μια άλλη ευρύτερη ομάδα, στην οποία ανήκεις, είναι το σχολείο.

Διαβάζουμε το κείμενο και συζητάμε.

Στην Ελλάδα ο νόμος ορίζει ότι τα παιδιά πρέπει να παρακολουθήσουν το σχολείο από την ηλικία των 5 έως την ηλικία των 15 χρόνων. Οι περισσότεροι μαθητές

συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους και στο Λύκειο μέχρι την ηλικία των 18 χρόνων. Στη συνέχεια, πολλοί επιλέγουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα .

Το σχολείο αποτελείται από πολλές ομάδες, οι οποίες συνεργάζονται μεταξύ τους με στόχο την πρόοδο των μαθητών και την καλή λειτουργία του σχολείου. Οι ομάδες αυτές είναι των μαθητών, των δασκάλων, των γονέων και άλλων εργαζομένων .

- Ποιες δραστηριότητες μοιράζονται στο σχολείο οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές;**
- Ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις έχουν τα παιδιά που φοιτούν στο σχολείο;**

- Να προτείνεις σημαντικούς κανόνες για τη λειτουργία του σχολείου .
- Εσύ κι οι συμμαθητές σου ανήκετε υποχρεωτικά στην ομάδα των μαθητών της Ε΄ τάξης . Τι άλλο όμως σας ενώνει και αποτελείτε μια ομάδα;

3. Οι περισσότεροι άνθρωποι αποτελούν μέλη του συνόλου των πιστών μιας θρησκείας.

Διαβάζουμε το κείμενο και συζητάμε.

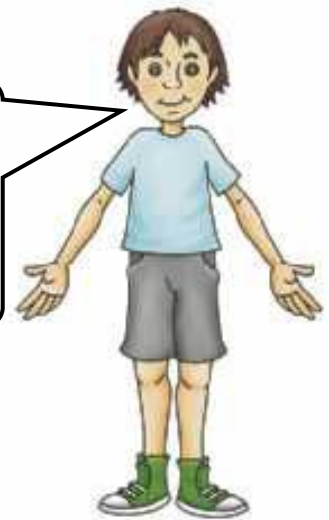
Κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να επιλέγει το θρήσκευμά του . Σε όλες τις πολιτισμένες κοινωνίες προστατεύεται αυτό το δικαίωμα .

Οι περισσότεροι Έλληνες είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι. Γι' αυτό και

στο Σύνταγμα της χώρας μας αναφέρεται ότι «επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού» .

Ανάμεσα στους κατοίκους της Ελλάδας υπάρχουν και πιστοί άλλων Εκκλησιών (καθολικοί, προτεστάντες κ.ά.) ή άλλων θρησκειών (Μουσουλμάνοι, Εβραίοι κ.ά.). Υπάρχουν και άνθρωποι οι οποίοι είναι χωρίς θρήσκευμα.

Εκκλησία είναι το σύνολο των πιστών της χριστιανικής θρησκείας.

- Τι ενώνει τους πιστούς της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού;

4. Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο και συζητάμε για τον κοινωνικό ρόλο της Εκκλησίας μας.

Ο κοινωνικός ρόλος της Εκκλησίας είναι σε πολλές περιπτώσεις σημαντικός. Η Εκκλησία ενισχύει οικονομικά και στηρίζει πνευματικά τους ανθρώπους, που σε κάποια περίοδο της ζωής τους έχουν ανάγκη. Προσφέρει τροφή και στέγη σε άπορους συμπολίτες μας. Λειτουργεί οικοτροφεία, ορφανοτροφεία, γηροκομεία, νοσοκομεία, παιδικές κατασκηνώσεις. Επίσης, διενεργεί αποστολές βοήθειας σε κράτη που βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση, ανεξάρτητα από τις θρησκείες που πιστεύουν οι λαοί αυτών των κρατών. Βοηθάει με πολλούς τρόπους

σε διάφορες περιπτώσεις μεγάλων καταστροφών (σεισμοί, πλημμύρες κτλ.) αποστέλλοντας ανθρωπιστική βοήθεια και εθελοντικό προσωπικό. Επιπλέον, σε πολλές ενορίες λειτουργούν κατηχητικά σχολεία και κέντρα νεότητας με παιδικές χορωδίες, τμήματα όπου τα παιδιά μπορούν να μάθουν μουσικά όργανα, βυζαντινή μουσική, παραδοσιακούς χορούς, αγιογραφία, χρήση υπολογιστών κ.ά.

- Να συζητήσετε με τον ιερέα της ενορίας σας για το κοινωνικό έργο της Εκκλησίας στην περιοχή σας. Πώς θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε αυτό το έργο τα παιδιά; (σεισμόπληκτοι, άποροι, πυροπαθείς κτλ.)

5. Είδαμε μέχρι τώρα ότι μπορεί να ανήκουμε σε ομάδες είτε από τη γέννηση μας είτε υποχρεωτικά είτε επειδή εμείς επιλέγουμε ή δημιουργούμε κάποιες ομάδες.

Μια από τις ομάδες που επιλέγει να συμμετέχει μπορεί να είναι κι η παρέα της γείτονα σου.

- **Γιατί η παρέα της γειτονιάς σου αποτελεί ομάδα;**
- **Γιατί συμμετέχει σ' αυτήν;**
- **Πώς γίνεται κάποιος μέλος της;**
- **Τι ενώνει τα μέλη της;**

Τα παιδιά της γειτονιάς μου πρότειναν να μπω στην παρέα τους, γιατί μαζί διασκεδάζουμε!

4. Τώρα λοιπόν, αφού μάθατε τι είναι ομάδα και πώς δημιουργείται, παρατηρήστε τις παρακάτω εικόνες και ενώστε τα παιδιά που είναι μέλη της ίδιας ομάδας:

**Γιατί, κατά τη γνώμη σας, έγιναν μέλη σ' αυτήν την ομάδα;
Να επιλέξετε μια από αυτές τις ομάδες και να γράψετε τον σκοπό της, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μελών της. Τι ενώνει τα μέλη αυτής της ομάδας;**

Νομίζω πως κι εγώ θα ήθελα να γίνω μέλος σε μια από τις παρακάτω ομάδες!

Θα μου δώσετε
μια συνέντευξη
για την εφημερίδα
της τάξης μας;

Πρέπει να γράψω
το άρθρο για την
εφημερίδα της
τάξης μας.

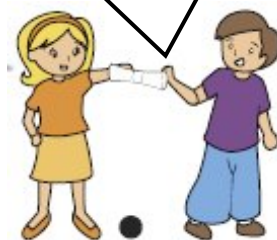
Προστατεύουμε
το περιβάλλον!

Θα αγοράσετε
την εφημερίδα
της τάξης μας;

συμμετέχουμε στην
ανακύκλωση

Μάθαμε ότι...

Μέλος είναι κάθε άνθρωπος που συμμετέχει σε κάποια ομάδα, δραστηριοποιείται για την επιτυχία των στόχων της και έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις που ρυθμίζονται από τους κανόνες της ομάδας. Τα μέλη μιας ομάδας ενώνονται με κοινούς στόχους, αξίες και εμπειρίες.

Κάθε άνθρωπος μπορεί να είναι μέλος σε μία ή περισσότερες ομάδες .

Ανήκουμε σε μια ομάδα, επειδή γεννηθήκαμε σ' αυτήν (οικογένεια), επειδή το ορίζει ο νόμος (σχολείο) ή επειδή το επιλέξαμε (φίλοι).

Τα ονόματα είναι κάτι περισσότερο από λέξεις...

επίσκεψη στην τάξη

Πολύ περίεργος ο τίτλος αυτού του κεφαλαίου! Ας ψάξουμε λοιπόν να βρούμε τι περισσότερο είναι τα ονόματα! Μου αρέσουν οι εκπλήξεις!

Θα σας βοηθήσω κι εγώ. Ονομάζομαι Ανδρέας Νικολάου και είμαι δικηγόρος. Θα προσπαθήσω να απαντήσω στις ερωτήσεις σας. Μαζί θα δούμε πώς γινόμαστε πολίτες, δηλαδή μέλη της χώρας που ζούμε, της Ελλάδας.

1. Ας συμπληρώσει ο καθένας μας τα παρακάτω στοιχεία, για να δημιουργήσει την ταυτότητά του. Για όσα δε γνωρίζεις συμβουλέψου τους γονείς σου.

Όνομα	
Επώνυμο	
Τόπος γέννησής σου	
Τόπος γέννησης των γονέων σου	Πατέρας
	Μητέρα
Σε ποιο δήμο είναι γραμμένοι οι γονείς σου;	
Πού ψηφίζουν;	
Σε ποιο δήμο είσαι εσύ γραμμένος/γραμμένη;	

Έχεις σκεφτεί ποτέ:

- **Από ποιον πήρες το όνομά σου;**
- **Από πού πήρες το επώνυμό σου;**
- **Γιατί έχουμε όλοι όνομα;**

Να σημειώσεις ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστή(Σ) και ποια λανθασμένη(Λ);

Ο κάθε άνθρωπος παίρνει το όνομά του από τον Δήμο στον οποίο είναι γραμμένος .

Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα σε ένα όνομα και επώνυμο.

Οι άνθρωποι έχουν όνομα και επώνυμο κι έτσι φαίνεται η καταγωγή τους.

Το όνομα και ίο επώνυμο σου, που δηλώνουν την οικογενειακή σου προέλευση, ο τόπος γέννησής

σου και ο Δήμος, στον οποίο είσαι γραμμένος, σου δίνουν το δικαίωμα να αποκτήσεις την ιθαγένεια μιας χώρας, δηλαδή να γίνεις πολίτης, αυτής της χώρας.

Αυτό είναι σημαντικό δικαίωμα, γι' αυτό οι περισσότερες χώρες του κόσμου έχουν συμφωνήσει ότι όλοι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν ιθαγένεια, ώστε να έχουν όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη αυτής της χώρας.

Στην Ελλάδα κάθε παιδί μετά τη γέννησή του γράφεται στο ληξιαρχείο.

Από εκείνη τη στιγμή έχει το δικαίωμα να αποκτήσει όνομα και ιθαγένεια.

Το παιδί που γεννήθηκε από Έλληνα ή Ελληνίδα, αποκτά από τη γέννησή του την ελληνική ιθαγένεια και είναι Έλληνας πολίτης.

Το παιδί που ζει στην Ελλάδα και δεν γεννήθηκε από Έλληνες γονείς, αποκτά την ελληνική ιθαγένεια αν πηγαίνει σε ελληνικό σχολείο.

Ληξιαρχείο: είναι μια υπηρεσία του Δήμου, η οποία καταχωρίζει σε ειδικά βιβλία γεγονότα που αφορούν την κατάσταση των πολιτών, όπως γεννήσεις, βαπτίσεις, γάμους, θανάτους.

Και τα παιδιά που υιοθετούνται και δεν έχουν την ελληνική ιθαγένεια, πώς την αποκτούν;

Στην Ελλάδα, όποιο παιδί υιοθετηθεί από Έλληνες πολίτες πριν γίνει 18 χρόνων, αποκτά την ελληνική ιθαγένεια.

2. Αν κάποιος ζει στην Ελλάδα αλλά δεν γεννήθηκε από Έλληνες πολίτες, μπορεί να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια; Μελετάμε την ιστορία του Χαλίλ και συζητάμε:

Ο Χαλίλ γεννήθηκε στην Αίγυπτο και είχε την αιγυπτιακή ιθαγένεια. Όταν ήταν 18 χρονών ήρθε στην Ελλάδα για να σπουδάσει. Στα χρόνια των σπουδών του έμαθε την ελληνική γλώσσα και γνώρισε τον ελληνικό πολιτισμό.

Επειδή αποφάσισε να ζήσει εδώ μόνιμα, και ήταν ήδη ενήλικος, θέλησε να γίνει Έλληνας πολίτης. Σύμφωνα με τον νόμο, ύστερα από 7 χρόνια μόνιμης παραμονής στην Ελλάδα, είχε το δικαίωμα να κάνει αίτηση στον Δήμο διαμονής του, για να του χορηγηθεί η ελληνική

ιθαγένεια. Η αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών εξέτασε την αίτησή του και τον κάλεσε για συνέντευξη.

Ύστερα από λίγο καιρό, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια, αφού έδωσε όρκο ότι θα τηρεί το Σύνταγμα και τους νόμους του ελληνικού κράτους και θα εκπληρώνει τα καθήκοντά του ως Έλληνας πολίτης .

- Από ποια ηλικία μπορεί κάποιος να ζητήσει την ελληνική ιθαγένεια;**
- Μπορούσε ο κ. Χαλίλ να ζητήσει την ελληνική ιθαγένεια αμέσως μόλις ήρθε στην Ελλάδα;**
- Τι ερωτήσεις να του έκαναν άραγε στη συνέντευξη;**

Ο τρόπος με τον οποίο απέκτησε την ιθαγένεια ο κ. Χαλίλ ονομάζεται πολιτογράφηση.

Μερικές φορές οι άνθρωποι φεύγουν από τη χώρα στην οποία γεννήθηκαν και της οποίας είναι πολίτες. Πηγαίνουν και εγκαθίστανται σε άλλες χώρες, για να εργασθούν (μετανάστες) ή αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους λόγω πολέμου ή άλλων καταστροφών (πρόσφυγες). Αυτοί οι άνθρωποι, επειδή αποτελούν μέλη της κοινωνίας στην οποία πλέον ζουν, πολλές φορές επιθυμούν να γίνουν πολίτες της νέας χώρας στην οποία εγκαταστάθηκαν. Γι' αυτόν τον λόγο ζητούν να πολιτογραφηθούν, δηλαδή να

αποκτήσουν την ιθαγένεια της χώρας όπου ζουν.

Στην Ελλάδα μάθαμε πώς γίνεται κάποιος πολίτης. Σε άλλες χώρες πώς γίνεται;

Ας δούμε για παράδειγμα τις ΗΠΑ. Όποιος γεννιέται εκεί αποκτά την αμερικανική ιθαγένεια. Αν ένα παιδί έχει τουλάχιστον έναν γονιό με αμερικανική ιθαγένεια και γεννηθεί σε άλλη χώρα, αποκτά επίσης την αμερικανική ιθαγένεια. Αυτό ισχύει και σε άλλες χώρες.

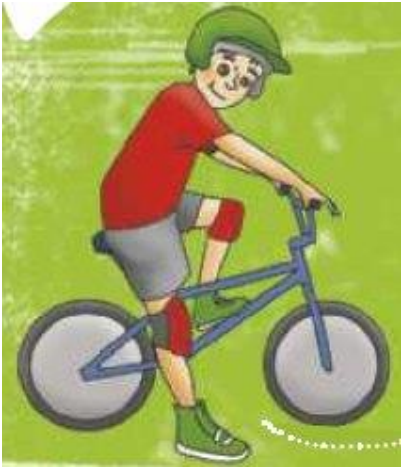
**3. Ποια είναι η δική σου ιθαγένεια;
Συμπλήρωσε τα παρακάτω
στοιχεία για να δεις πώς την
απέκτησες.**

Εγώ γεννήθηκα .....
και είμαι γραμμένος/γραμμένη στον
Δήμο .....
Έχω την ..... ιθαγένεια
και την απέκτησα με
.....

Μάθαμε ότι...

Κάθε άνθρωπος από τη γέννηση του έχει το δικαίωμα να ανήκει στον λαό μιας χώρας. Αυτό το δικαίωμα ονομάζεται ιθαγένεια. Είναι πολύ σημαντικό να έχουμε ιθαγένεια, γιατί έτσι γινόμαστε πολίτες με δικαιώματα και με υποχρεώσεις.

Κάθε χώρα με τους νόμους της ορίζει ποιοι είναι πολίτες της.

**Την ελληνική ιθαγένει
μπορούμε να την
αποκτήσουμε με τους
εξής τρόπους:**

**α) με τη γέννησή μας
από Έλληνα ή
Ελληνίδα, ή**

**β) λόγω φοίτησης σε ελληνικό
σχολείο ή σε σχολείο που
ακολουθεί το υποχρεωτικό
ελληνικό πρόγραμμα εκπαίδευσης
και διδασκαλίας, για τα παιδιά που
ζουν στην Ελλάδα και οι γονείς
τους δεν είναι Έλληνες, ή**

γ) με την πολιτογράφηση.

Ζούμε όλοι μαζί στην Ελλάδα

Μια άλλη ευρύτερη ομάδα, στην οποία ανήκει κάθε άνθρωπος, είναι οι κάτοικοι της χώρας που ζει. Είμαστε κάτοικοι της Ελλάδας, αλλά δεν έχουμε όλοι τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις, επειδή δεν είμαστε όλοι Έλληνες πολίτες.

επίσκεψη στην τάξη

Σήμερα καλέσαμε στην τάξη μας τους γείτονες μας, τον κ. Ηλία και την κ. Νάντια, για να συζητήσουμε ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις έχει ο καθένας μας ως πολίτης ή απλός κάτοικος της χώρας μας.

**Ονομάζομαι Νάντια και
είμαι 40 ετών. Γεννή-
θηκα στην Ουκρανία
και είμαι πολίτης της
Ουκρανίας, αλλά ζω και
εργάζομαι στην
Ελλάδα.**

**Ονομάζομαι Ηλίας, είμαι
35 ετών, γεννήθηκα
στην Αλεξανδρούπολη
από Έλληνες γονείς και
είμαι Έλληνας πολίτης.**

**Εμάς μας
γνωρίζετε!
Είμαστε κι εμείς
Έλληνες πολίτες.**

► Η κ. Νάντια δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια. Είναι αλλοδαπή.

1. Στις παρακάτω καρτέλες ο κ. Ηλίας, η κ. Νάντια, η Δανάη και ο Αλέξανδρος σας λένε ορισμένα από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν.

Αφού τις διαβάσετε προσεκτικά, να συζητήσετε και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Έχω την ελληνική ιθαγένεια είμαι πολίτης της Ελλάδας και γι' αυτό:

- Έχω βιβλιάριο υγείας.
- Κάθε χρόνο κάνω φορολογική δήλωση.
- Ψηφίζω στις ελληνικές δημοτικές και βουλευτικές εκλογές.

- Είμαι δημόσιος υπάλληλος.
Γράφω στην τοπική εφημερίδα.
Έχω θρησκευτική ελευθερία.
- Οφείλω να σέβομαι του νόμους της πατρίδας μου.

Έχω την ουκρανική ιθαγένεια, είμαι πολίτης της Ουκρανίας Εδώ και δέκα χρόνια ζω και εργάζομαι στην Ελλάδα και γι' αυτό:

- Έχω βιβλιάριο υγείας.
- Κάθε χρόνο κάνω φορολογική δήλωση.
- Ψηφίζω στις βουλευτικές εκλογές της Ουκρανίας.
- Εργάζομαι σε μια ιδιωτική εταιρεία.
- Γράφω στην τοπική εφημερίδα.
- Έχω θρησκευτική ελευθερία.

- Οφείλω να σέβομαι τους ελληνικούς νόμους.

Έχουμε την ελληνική ιθαγένεια, είμαστε Έλληνες πολίτες γι' αυτό:

- Έχουμε βιβλιάριο υγείας.
- Δεν κάνουμε φορολογική δήλωση, αλλά κάνουν οι γονείς μας.
- Όταν γίνουμε 17 χρονών, θα ψηφίζουμε στις δημοτικές και βουλευτικές εκλογές της Ελλάδας.
- Δεν εργαζόμαστε ακόμη, αλλά είμαστε μαθητές του σχολείου.
- Γράφουμε στην τοπική εφημερίδα τα νέα του σχολείου μας.
- Έχουμε θρησκευτική ελευθερία.
- Οφείλουμε να σεβόμαστε τους νόμους της πατρίδας μας.

- Γνωρίζουμε ήδη ότι ο κ. Ηλίας και η κ. Νάντια είναι κάτοικοι της Ελλάδας. Μπορείτε να τους συγκρίνετε ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν; Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές διαπιστώνετε; Γιατί;
- Ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις έχει ο κ. Ηλίας που δεν έχουν η κ. Νάντια και τα παιδιά; Γιατί;

2. Η γραμμή του χρόνου...

Γράψε σε ποιες ομάδες μπορείς να συμμετέχεις ανάλογα με την ηλικία σου. Πώς αλλάζει αυτό όσο μεγαλώνεις; Χρησιμοποίησε και τις παρακάτω λέξεις.

πολίτης, παρέα, σχολείο, νηπιαγωγείο, φοιτητικός σύλλογος, σύλλογος εργαζομένων

Από τη στιγμή που γεννή-
θηκα είμαι πολίτης της/του
..... και μέλος
της οικογένειάς μου.

Στα 5 μου χρόνια είμαι
πολίτης της/του .....
μέλος της οικογένειάς μου
και του .....

Στα 7 μου χρόνια είμαι

.....
.....
.....
.....

Είμαι 10 χρονών. Είμαι

.....

.....

.....

.....

Όταν θα γίνω 17... θα είμαι

.....

.....

.....

.....

**... και θα μπορώ να ψηφίζω
στις εκλογές**

Μάθαμε ότι...

Οι κάτοικοι μιας χώρας είναι μέλη μιας ευρύτερης ομάδας. Όλοι οι κάτοικοι της Ελλάδας ζουν με ελευθερία, ασφάλεια και δικαιοσύνη και οφείλουν να σέβονται τους νόμους της.

Όσοι από αυτούς έχουν την ελληνική ιθαγένεια, είτε με τη γέννησή τους είτε με πολιτογράφηση, είναι Έλληνες πολίτες και έχουν το δικαίωμα να εκλέγουν, να εκλέγονται και να καταλαμβάνουν δημόσιες θέσεις.

Περικλής, πολίτης Αθηναίος...

1. Επίσκεψη στους αρχαιολογικούς χώρους της Αθήνας

Περπατάμε στην Αθήνα και ανακαλύπτουμε τη ζωή των Αθηναίων πολιτών σία χρόνια του Περικλή. Τότε μια πόλη μπορούσε να αποτελέσει κράτος. Για παράδειγμα, η αρχαία Αθήνα ήταν μια πόλη-κράτος. Χωριζόμαστε σε δυο ομάδες:

Είμαστε οι **αρχαιολόγοι** και εξερευνούμε τους αρχαιολογικούς χώρους.

Είμαστε οι **ιστορικοί** και εξιστορούμε τα γεγονότα...

► Παρατηρήστε τις εικόνες των αρχαιολόγων, διαβάστε τα κείμενα των ιστορικών, που τις συνοδεύουν και πείτε ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις είχαν οι Αθηναίοι πολίτες.

Φ. Φολτς:
«Ο Περικλής αγορεύει
στην Πνύκα»

Στην Πνύκα συνεδρίαζε η Εκκλησία του Δήμου, που ήταν η συνέλευση των Αθηναίων πολιτών. Συζητούσαν και αποφάσιζαν για σημαντικά θέματα της πόλης, όπως ο πόλεμος και η ειρήνη. Η συμμετοχή στην Εκκλησία του Δήμου ήταν δικαίωμα και υποχρέωση όλων των Αθηναίων πολιτών. Αν κάποιος δεν συμμετείχε, πλήρωνε πρόστιμο.

Τιμητικό ψήφισμα για δύο χορηγούς από τον Δήμο Αιξωνής

Οι Αθηναίοι πολίτες πρόσφεραν ένα μέρος της περιουσίας τους σε όφελος της πόλης (φορολογία). Για παράδειγμα, πλούσιοι Αθηναίοι αναλάμβαναν την εκπαίδευση και την πληρωμή μιας ομάδας δρομέων για τις λαμπαδηδρομίες που τελούνταν στη διάρκεια των Παναθηναίων (γυμνασιαρχία).

Το θέατρο του Διονύσου στη νότια πλαγιά της Ακρόπολης

Οι Αθηναίοι παρακολουθούσαν πολλές θεατρικές παραστάσεις,

επειδή έτσι μορφώνονταν και ψυχαγωγούνταν. Η πόλη της Αθήνας προσέφερε χρήματα στους άπορους πολίτες της, τα λεγόμενα θεωρικά, για να παρακολουθούν κι αυτοί τις παραστάσεις.

2. Στην αρχαία Αθήνα, σύμφωνα με τον νόμο του Περικλή (451 π.Χ.), Αθηναίοι πολίτες ήταν:

- **Οι άντρες των οποίων και οι δύο γονείς κατάγονταν από τους δήμους της Αθήνας.**

- **Μόνο οι ενήλικοι άντρες (όσοι δηλαδή είχαν συμπληρώσει τα 18 τους χρόνια).**

Πιστεύετε ότι ισχύουν σήμερα τα ίδια για τους Έλληνες πολίτες;

Μπορείτε να συγκρίνετε τον πολίτη τότε και τώρα και να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας.

Τότε. .	Τώρα. .
Άντρες	Αντρες και γυναίκες
Ενήλικοι	Από τη γέννηση ή με πολιτογράφηση
Οι δυο γονείς κατάγονταν από την Αθήνα	Αρκεί ο ένας από τους γονείς να είναι Έλληνας πολίτης

3. Ποια γνώμη είχαν οι Αθηναίοι για τον πολίτη στην αρχαία Αθήνα;

Διαβάστε το παρακάτω απόσπασμα από τον «Επιτάφιο» του Περικλή. Το φθινόπωρο του 431 π.Χ. ο Περικλής, στρατηγός των Αθηναίων, εκφώνησε σε επίσημη τελετή αυτόν τον λόγο, για να επαινέσει τους πρώτους Αθηναίους νεκρούς του Πελοποννησιακού Πολέμου.

«..Εμείς οι ίδιοι φροντίζουμε και για τις ιδιωτικές μας υποθέσεις και για τα πολιτικά πράγματα (αυτά δηλαδή που αφορούν την πόλη). Κι ενώ ο καθένας μας κοιτάζει τη δουλειά του, δεν ασχολούμαστε λιγότερο με τα πολιτικά. Γιατί είμαστε οι μόνοι που όποιον δεν παίρνει μέρος καθόλου στα πολιτικά δεν τον θεωρούμε έναν ήσυχο άνθρωπο αλλά "άχρηστο"....»

**Διασκευή στη μετάφραση
του Π. Λεκατσά**

Να γράψετε πώς θα χαρακτηρίζατε εσείς τον πολίτη στην αρχαία Αθήνα και να δικαιολογήσετε την άποψή σας.

.....

.....

.....

.....

4. Αν ο Περικλής έφθανε στην Αθήνα σήμερα, πώς θα χαρακτήριζε τον σύγχρονο Έλληνα πολίτη; Οι φωτογραφίες που ακολουθούν θα σας βοηθήσουν.

εισφορές
στο κράτος

ενημέρωση

διεκδίκηση
δικαιωμάτων

συμμετοχή
στις εκλογές

Ο Περικλής θα παρατηρούσε ότι ο Έλληνας πολίτης

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μάθαμε ότι...

Η έννοια του πολίτη είναι παλιά. Στην αρχαία Αθήνα υπήρχε νόμος που όριζε ποιοι ήταν οι πολίτες της Αθήνας. Δεν ήταν όλοι οι κάτοικοι της πόλης-κράτους, αλλά ορισμένοι από αυτούς. Οι πολίτες συμμετείχαν στα κοινά, προσέφεραν μέρος της περιουσίας τους για το καλό της πόλης, την προστάτευαν από

κινδύνους, έλεγαν τη γνώμη τους, έκριναν τους εκπροσώπους τους και τις πράξεις τους.

Ανάλογα, στις μέρες μας πολίτες της Ελλάδας είναι όσοι έχουν τα προσόντα που ορίζει ο νόμος. Οι Έλληνες πολίτες και τώρα συμμετέχουν στα κοινά, συνεισφέρουν οικονομικά, εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους και προστατεύουν την πατρίδα. Οι Έλληνες, δηλαδή, ήταν και είναι ενεργοί και υπεύθυνοι πολίτες με δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Το κράτος και το έθνος

Μάθαμε ότι οι αρχαίοι Αθηναίοι, προκειμένου να ζήλουν αρμονικά είχαν οργανώσει τη ζωή τους στην πόλη τους, την Αθήνα. Δηλαδή συνεδρίαζαν, συζητούσαν τους νόμους, ψήφιζαν, είχαν δικαιώματα κι υποχρεώσεις.

Είχαν δημιουργήσει μια πόλη - κράτος.

1. Τι γίνεται όμως σήμερα;

Σήμερα γίνεται κάτι ανάλογο. Για να υπάρχει ένα κράτος, πρέπει να

υπάρχει ο λαός, η χώρα και η εξουσία. Ας κοιτάξουμε τον χάρτη. Τι μας δείχνει; Πώς χωρίζονται οι χώρες μεταξύ τους;

Χάρτης των Βαλκανίων

► Η χώρα είναι μια εδαφική έκταση που ορίζεται από τα σύνορα. Έχει μέρος του αέρα που είναι πάνω από αυτήν και της θάλασσας, αν βρέχεται από αυτήν.

► Οι άνθρωποι που είναι εγκατεστημένοι μόνιμα σε μια χώρα, και έχουν την ιθαγένειά της, αποτελούν τον λαό της.

Ο λαός μιας χώρας, για να συμβιώσει, χρειάζεται να οργανωθεί και να δημιουργήσει κανόνες-νόμους που να ρυθμίζουν την κοινωνική του ζωή.

Οι πολίτες, με τους αντιπροσώπους που εκλέγουν, θεσπίζουν αυτούς τους νόμους. Το κράτος ή η πολιτεία εκφράζει τη θέληση του λαού για οργάνωση και αρμονική συμβίωση. Το κράτος είναι λαός εγκατεστημένος μόνιμα σε μια χώρα, οργανωμένος με νόμους και έχει την εξουσία, δηλαδή τη δύναμη:

- να θέτει νόμους και να επιβάλλει ποινές σε όποιους δεν τους τηρούν και
- να καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ανθρώπων που κατοικούν στη χώρα.

Ο ανώτερος νόμος του ελληνικού κράτους είναι το Σύνταγμα.

2. Τι χρειάζεται ένα κράτος για να λειτουργήσει;

Να παρατηρήσετε τις εικόνες και να συζητήσετε τι δείχνουν. Ύστερα να συμπληρώσετε τις λεζάντες κάτω από τις εικόνες.

.....

Όλοι αυτοί αποτελούν όργανα του κράτους. Ξέρεις κάποιο άλλο όργανο του κράτους;

.....

.....

.....

3. Τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνει το κράτος για τους πολίτες του; Γράψτε δίπλα από κάθε εικόνα τη γνώμη σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Τι πρέπει να κάνουν οι πολίτες για το κράτος;

.....

.....

.....

**Σήμερα στον κόσμο
υπάρχουν περίπου
200 κράτη!**

4. Οι άνθρωποι που εγκαταστάθηκαν μόνιμα σε έναν τόπο ανέπτυξαν κοινούς στόχους και επιδιώξεις.

Για να επικοινωνήσουν μεταξύ τους δημιούργησαν κοινή γλώσσα, πίστεψαν στον ίδιο θεό, έπλασαν κοινούς μύθους, απέκτησαν κοινές συνήθειες. Δημιούργησαν πολιτισμό που μεταδόθηκε από γενιά σε γενιά. Έτσι απέκτησαν συνείδηση ότι ανήκουν στην ίδια μεγάλη ομάδα ανθρώπων, το έθνος. Υπάρχουν περιπτώσεις που οι άνθρωποι που ανήκουν στο ίδιο έθνος δεν κατοικούν στην ίδια

χώρα. Δηλαδή, το έθνος είναι πιο ευρύ από το κράτος. Οι Έλληνες που ζουν στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες, αποτελούν το ελληνικό έθνος. Όμως, όσοι κατοικούν μόνιμα στην Ελλάδα δεν ανήκουν όλοι στο ελληνικό έθνος.

Η ξαδέλφη μου η Μαρία γεννήθηκε στο Τορόντο του Καναδά και πηγαίνει σε ελληνικό σχολείο. Την 25η Μαρτίου θα είναι σημαιοφόρος στην παρέλαση που θα γίνει εκεί.

► Η Μαρία ανήκει στους Έλληνες της διασποράς. Το βιβλίο της Γεωγραφίας μας γράφει πολλά γι' αυτούς.

5. Ένα μουσείο στην τάξη!

Να δημιουργήσετε ένα μουσείο των εθνών.

Μπορείτε να φέρετε εικόνες, χειροποίητα αντικείμενα, συνταγές μαγειρικής, φορεσιές, τραγούδια... Να παρουσιάσετε και να συζητήσετε για τα εκθέματα. Βρείτε ομοιότητες και διαφορές.

6. Να διαβάσετε το ποίημα που δημιούργησε ο Λουί για το έθνος, στο οποίο ανήκει:

**Είμαι από τη Γαλλία
και με λένε Λουί.
Στις 14 του Ιούλη,
στην εθνική μας τη γιορτή,
τη Μασσαλιώτιδα τραγουδώ
κι ανεμίζω τη σημαία τη γαλλική.
Στην Παναγία των Παρισίων,**

όταν ανέβω, όλο το Παρίσι
από ψηλά θα δω.
Στο Σηκουάνα με караβάκι μικρό
για μια βόλτα σας καλώ.

**Δημιουργήστε κι εσείς το δικό σας
ποίημα για το έθνος, στο οποίο
ανήκετε:**

Είμαι από .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Οι άνθρωποι ανήκουν σε διαφορετικά έθνη, αλλά αυτό δεν τους εμποδίζει να ζουν μαζί, να συνεργάζονται, να δημιουργούν, να αγωνίζονται για κοινούς σκοπούς.

Είμαστε Έλληνες γιατροί. Θα πάμε στην πρώτη μας αποστολή με τους Γιατρούς του Κόσμου στην Αιθιοπία.

Εγώ είμαι Αιγύπτια γιατρός. Θα βρίσκομαι κι εγώ μαζί τους στην Αιθιοπία. Είναι η 3η αποστολή που συμμετέχω κι έχω συνεργαστεί με συναδέλφους μου γιατρούς από διαφορετικά μέρη του κόσμου.

Είμαι Ιάπωνας γιατρός. Θα συμμετέχω κι εγώ στην ίδια αποστολή.

Γνωρίζετε άλλες περιπτώσεις στις οποίες συνεργάζονται άνθρωποι από διαφορετικά έθνη;

Μάθαμε ότι...

Κράτος είναι λαός εγκατεστημένος μόνιμα σε μια ορισμένη χώρα, που προσδιορίζεται από συγκεκριμένα σύνορα, οργανώνεται με νόμους - κανόνες και ασκεί εξουσία. Το κράτος έχει την εξουσία να θεσπίζει τους νόμους, να φροντίζει για την τήρησή τους και να καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ατόμων που ζουν σ' αυτό.

Έθνος είναι ένα σύνολο ανθρώπων που είναι ενωμένο με στοιχεία κοινού πολιτισμού, κοινού ιστορικού παρελθόντος, έχουν κοινές επιδιώξεις, πολλές φορές μιλούν την ίδια γλώσσα και έχουν την ίδια θρησκεία.

Για παράδειγμα, οι Έλληνες που ζουν μόνιμα στη Γερμανία, την Αγγλία, την Αμερική, την Αυστραλία και αλλού αποτελούν μέρος του ελληνικού έθνους. Ενώ οι Έλληνες που ζουν μόνιμα στην Ελλάδα αποτελούν μέρος και του ελληνικού κράτους και του ελληνικού έθνους.

Κεφάλαιο 6

Είμαστε πολίτες της Ελλάδας, της Ευρώπης και του κόσμου

Είμαστε Έλληνες πολίτες και πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επειδή η χώρα μας είναι κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Χάρτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Τι είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση;

Η Ευρώπη αποτελείται από πολλά κράτη και λαούς, οι οποίοι μιλούν διαφορετικές γλώσσες, αλλά έχουν και αρκετά κοινά ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία. Γι' αυτόν τον λόγο πολλοί Ευρωπαίοι οραματίστηκαν από παλιά μια ενωμένη Ευρώπη. Το όραμα αυτό άρχισε να πραγματοποιείται μετά τα τραγικά αποτελέσματα των δύο Παγκόσμιων Πολέμων. Τότε, ορισμένα Ευρωπαϊκά κράτη ίδρυσαν μια κοινότητα οικονομικής συνεργασίας και ανάπτυξης, την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.). Η πρώτη αυτή κοινότητα εξελίχθηκε κι έτσι προέκυψε η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία σήμερα (2008) αριθμεί 28 κράτη-μέλη και διευρύνεται με νέα.

2. Οι πολίτες της Ε.Ε. έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις

Όλοι οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), ανεξάρτητα από εθνικότητα, φύλο, θρησκεία και πεποιθήσεις μπορούν:

- να εκλέγουν και να εκλέγονται στις Ευρωεκλογές και στις δημοτικές εκλογές της κοινοτικής χώρας που ζουν, έστω κι αν δεν είναι πολίτες της χώρας αυτής,**
- να ταξιδεύουν, να ζουν, να σπουδάζουν και να εργάζονται σε κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,**
- να συμμετέχουν σε προγράμματα της Ε.Ε., ώστε να αποκτήσουν γνώσεις και ικανότητες,**

Έχουν την υποχρέωση:

- να εφαρμόζουν τους κανονισμούς της Ε.Ε. που γίνονται και νόμοι της χώρας τους.**

Εμείς χρησιμοποιήσαμε το δικαίωμά μας να πάρουμε μέρος σε ένα εκπαιδευτικό ευρωπαϊκό πρόγραμμα, Comenius. Συνεργαστήκαμε με σχολεία της Ισπανίας, της Γαλλίας και του Βελγίου. Μελετήσαμε τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των Ευρωπαίων πολιτών.

Οι μαθητές από τη Γαλλία έγραψαν για το δικαίωμα που έχουν οι πολίτες της Ε.Ε. να εκλέγουν και να εκλέγονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάθε 5 χρόνια. Μας έστειλαν πληροφορίες για τη λειτουργία του και μας κάλεσαν να το επισκεφθούμε...

Η δική μας ομάδα μελέτησε τις υποχρεώσεις των πολιτών της Ε.Ε. Από τη μελέτη διαπιστώσαμε ότι οι χώρες της Ένωσης οφείλουν να προστατεύουν το περιβάλλον. Για παράδειγμα, είναι υποχρεωμένες να ορίζουν περιοχές προστασίας για τα απειλούμενα και αποδημητικά είδη. Εκεί απαγορεύεται η καταστροφή των φωλιών τους ή η αφαίρεση των αυγών τους και περιορίζεται το κυνήγι. Οι πολίτες πρέπει να ακολουθούν αυτούς τους κανονισμούς.

Οι μαθητές από το Βέλγιο έκαναν μια έρευνα για τους άλλους Ευρωπαίους-πολίτες της Ε.Ε.- που εργάζονται στην πόλη τους. Συζήτησαν μαζί τους και έμαθαν ότι έχουν τα ίδια δικαιώματα στην εργασία τους όπως και οι Βέλγοι πολίτες.

Οι μαθητές από την Ισπανία μετά τις πρόσφατες πυρκαγιές στην πατρίδα τους μελέτησαν τη δράση της Ε.Ε. για τα δάση. Μας ενημέρωσαν για τον κανονισμό της Ε.Ε. που αφορά την προστασία των δασών από τις πυρκαγιές. Μάθαμε ότι τα κράτη - μέλη μεριμνούν για την πυροπροστασία των δασών, επειδή τα δάση προσφέρουν οξυγόνο, καθαρίζουν τον αέρα, προστατεύουν το έδαφος και βοηθούν στην αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών.

Μας έστειλαν φωτογραφίες από τις δασικές πυρκαγιές στη χώρα τους και ένα ερωτηματολόγιο για την έρευνά τους. Μας ζήτησαν να απαντήσουμε και να διατυπώσουμε τις δικές μας απόψεις.

3. Να απαντήσετε στο ερωτηματολόγιο των μαθητών από την Ισπανία.

Δασικές πυρκαγιές στην Ισπανία

- 1. Ποιο πρόβλημα παρουσιάζουν οι φωτογραφίες;
- 2. Ποιες νομίζετε ότι είναι οι αιτίες αυτού του προβλήματος;

- 3. Επηρεάζει τους ανθρώπους στην Ελλάδα; Με ποιον τρόπο;
- 4. Ποιοι άλλοι άνθρωποι στον κόσμο επηρεάζονται από τις πυρκαγιές στην Ισπανία; Με ποιον τρόπο;
- 5. Ποιες λύσεις υπάρχουν για την αντιμετώπιση του προβλήματος των δασικών πυρκαγιών;
- 6. Είναι οι λύσεις ίδιες για όλους τους ανθρώπους στον κόσμο;
- 7. Τελικά τι διαπιστώσατε; Όταν δημιουργείται ένα πρόβλημα σαν αυτό σε ένα μέρος της γης, επηρεάζει τους ανθρώπους που ζουν σε άλλα μέρη;

4. Φυσικοί πόροι είναι το νερό, το έδαφος, τα καύσιμα κ.ά. που βρίσκονται σε διάφορα μέρη της γης. Η ζωή μας εξαρτάται από τους φυσικούς πόρους, επειδή από αυτούς ο άνθρωπος παράγει προϊόντα, όπως είναι τα τρόφιμα.

Σκεφτείτε προϊόντα που χρησιμοποιείτε στην καθημερινή σας ζωή, τα οποία εξαρτώνται από πηγές που βρίσκονται σε άλλα μέρη του κόσμου ή έχουν παραχθεί από ανθρώπους που ζουν σε άλλες περιοχές της γης.

Μπορούμε να συζητήσουμε για τα τρόφιμα, τις μεταφορές, τα ρούχα μας και τόσα άλλα! Εμείς λέω να συζητήσουμε για τη σοκολάτα. Μου αρέσει τόσο πολύ!

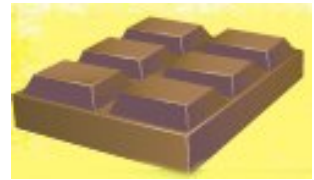
Μια σοκολάτα περιέχει:

Γάλα

Ζάχαρη

Φυτικά έλαια

**Κακάο και Βούτυρο
του Κακάο**

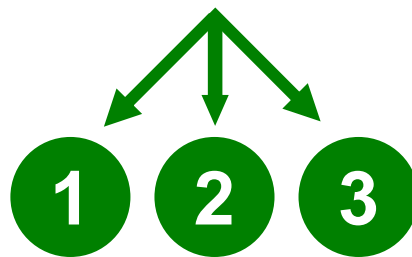
Αυτά προέρχονται από τους καρπούς των κακαόδεντρων που μεγαλώνουν σε δάση τροπικά, με πολλές βροχές και ζέστη.

Τα κακαόδεντρα ευδοκίμούν σε χώρες της Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής και της Νοτιοανατολικής Ασίας. Ευκαιρία να βρούμε τις χώρες αυτές στον χάρτη!

Σε αυτές τις περιοχές της γης, που αναφέραμε, οι άνθρωποι είναι πολύ φτωχοί. Πληρώνονται ελάχιστα για την εργασία τους. Προσπαθούν να έχουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη παραγωγή.

Γι' αυτό:

1

Δουλεύει σκληρά όλη η οικογένεια.

Γι' αυτό ↓

Πολλά παιδιά δεν πηγαίνουν στο σχολείο και δεν παίζουν.

2

Ρίχνουν πολλά φυτοφάρμακα για τις ασθένειες των δέντρων και λιπάσματα, για να μεγαλώσουν γρήγορα.

Τι προκαλεί αυτό; ↓

Ρύπανση του εδάφους .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3

Πολλοί κόβουν τα δέντρα από τα τροπικά δάση, για να φυτέψουν περισσότερα κακαόδεντρα.

Τι προκαλεί αυτό; ↓

Μείωση οξυγόνου, ...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**Πω, πω! Όλα αυτά για
τις σοκολάτες μας!
Είναι μεγάλη αδικία.**

**Μην απογοητεύεσαι.
Υπάρχουν λύσεις. Η
μητέρα μου θα έρθει να
μας μιλήσει για κάτι
καινούργιο που έγινε.**

επίσκεψη στην τάξη

Καλημέρα. Είμαι η κ. Κατερίνα, μητέρα της Δανάης.

Πολλοί άνθρωποι νιώθουν όπως εσείς. Γι' αυτό δημιούργησαν "το Δίκαιο κι αλληλέγγυο εμπόριο". Το "Δίκαιο κι αλληλέγγυο εμπόριο" είναι ένα είδος εμπορίου. Με αυτό οι φτωχοί αγρότες αυτών των χωρών, πληρώνονται για την παραγωγή τους τόσα χρήματα ώστε να μπορούν να αγοράσουν τροφή, ρούχα, να πάνε στον γιατρό...

**Τελικά κατάλαβα ότι,
όταν αγοράζουμε κάτι,
πρέπει να σκεφτόμαστε
ποιος το έφτιαξε, πώς
το έφτιαξε και πού.**

**...και να στείλουν
τα παιδιά τους
στο σχολείο.**

**Είναι υποχρέωση
όλων μας να
σκεφτόμαστε ότι
πολλές ενέργειές μας
επηρεάζουν κι άλλους
ανθρώπους στον
κόσμο.**

Μάθαμε ότι...

Ο Έλληνας, ως πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει δικαίωμα να εκλέγει και να εκλέγεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Μπορεί να ζει, να εργάζεται, να σπουδάζει και να ταξιδεύει ελεύθερα σ' όλες τις χώρες της Ε.Ε. και να συμμετέχει στα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ως υπεύθυνος πολίτης πρέπει να σέβεται και να τηρεί τους κανονισμούς της Ε.Ε.

Όλοι είμαστε πολίτες ενός κράτους, αλλά και πολίτες του κόσμου. Ο ένας εξαρτάται από τον άλλο, επηρεάζει τη ζωή των άλλων και επηρεάζεται από τους άλλους, όσο μακριά κι αν ζούμε (αλληλεξάρτηση).

Οι πολίτες δεν έχουν μόνο το δικαίωμα και την υποχρέωση να

εκλέγουν και να εκλέγονται, αλλά πρέπει να ενδιαφέρονται και να αναλαμβάνουν δράση για την επίλυση προβλημάτων που προκύπτουν στον τόπο τους και σε όλον τον κόσμο.

Κεφάλαιο 7

Είναι και δική μου δουλειά;

- Με το «Δίκαιο κι αλληλέγγυο εμπόριο» κατάλαβα ότι, όσο μικροί κι αν είμαστε, έχουμε τη δύναμη να συμμετέχουμε στην προσπάθεια για να γίνει καλύτερη η ζωή όλων μας.
- Ναι, έχεις δίκιο. Δείτε τι διάβασα στην εφημερίδα.

ΟΧΙ ΣΤΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ ΤΟΥ ΠΑΛΙΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΑΝΟΡΑΜΑΤΟΣ ΣΕ ΧΩΡΟ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ...

...Φώναξαν τα παιδιά, οι γονείς, οι κάτοικοι και οι παλιοί μαθητές του σχολείου Πανοράματος. Το παλαιό δημοτικό σχολείο Πανοράματος Θεσσαλονίκης χτίστηκε το 1927 από πρόσφυγες που ήρθαν από τον Πόντο και τη Μικρά Ασία.

Τον Απρίλιο του 2004 χορηγήθηκε άδεια οικοδόμησης διώροφου υπόγειου πάρκινγκ στο μεγαλύτερο τμήμα του αύλειου χώρου του σχολείου. Συγχρόνως δόθηκε άδεια για να κοπούν όλα τα δέντρα που βρίσκονταν στον ίδιο χώρο.

Ο σύλλογος «Ομάδα Πολιτών Πανοράματος», οι κάτοικοι, οι απόφοιτοι του σχολείου, ο

**Σύλλογος Αρχιτεκτόνων
Θεσσαλονίκης και τα παιδιά της
περιοχής ένωσαν τη φωνή τους και
διεκδίκησαν δυναμικά την
απόρριψη αυτού του σχεδίου.**

**Απαίτησαν το παλαιό
δημοτικό σχολείο Πανο-
ράματος να μείνει**

**σχολείο, διότι έτσι λύνεται το πρό-
βλημα σχολικής στέγης, διατηρείται
η ιστορική μνήμη του σχολείου,
που είναι κομμάτι της ιστορίας του
Πανοράματος.**

**Έτσι, τον Δεκέμβριο του 2004, με
απόφαση του Υπουργού Πολιτι-
σμού το κτίριο του σχολείου με τον
αύλειο χώρο του χαρακτηρίστηκε
ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο.**

**Την Κυριακή 3 Ιουνίου 2007, στις
11 το πρωί, έγινε στην αυλή του
παλιού δημοτικού σχολείου ο**

**πρώτος ποδηλατικός γύρος
δεξιοτεχνίας Πανοράματος.
Διοργανώθηκε από τον Δήμο
Πανοράματος και απευθυνόταν σε
παιδιά ηλικίας 8 χρόνων και άνω.
*Σύνθεση της συγγραφικής ομάδας
από δημοσιεύματα του Τύπου.***

Να διαβάσετε κι εσείς το απόσπασμα από την εφημερίδα και να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- **Ποιο είναι ίο πρόβλημα που αναφέρεται οίο άρθρο;**
- **Ποιους αφορούσε;**
- **Ποιες προσπάθειες έγιναν για να λυθεί;**
- **Πέτυχε ο αγώνας τους;**

2. Κάθε μέρα διαβάζουμε στις εφημερίδες ή ακούμε στις ειδήσεις για προβλήματα που απασχολούν πολλούς ή λίγους ανθρώπους.

► Τα τελευταία 100 χρόνια, η μέση ατμοσφαιρική θερμοκρασία στην επιφάνεια του πλανήτη αυξήθηκε κατά $0,74^{\circ}\text{C}$ παγκοσμίως και σχεδόν κατά 1°C στην Ευρώπη. Οι επιστήμονες προβλέπουν ότι μέχρι το 2100 η μέση παγκόσμια θερμοκρασία είναι πολύ πιθανό να αυξηθεί κι άλλο, κατά $1,8^{\circ}\text{C}$ έως 4°C .

Εμένα με απασχολούν όσα ακούω για το κλίμα της γης που αλλάζει. Θέλω να μάθω περισσότερα, γιατί ανησυχώ.

Η αλλαγή του κλίματος προκαλείται από ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως:

καταναλωτισμός

**ατμοσφαιρική
ρύπανση**

**δασικές
πυρκαγιές**

**παραγωγή ηλεκ-
τρικής ενέργειας**

μεταφορές

απορρίμματα

Με αυτές τις δραστηριότητες των ανθρώπων εκπέμπονται πάρα πολλοί ρύποι στην ατμόσφαιρα. Αυτοί οι ρύποι εμποδίζουν ένα μεγάλο μέρος της θερμότητας της γης να διαφύγει στο σύμπαν. Και αυτή η θερμότητα ζεσταίνει υπερβολικά τον πλανήτη μας. Δηλαδή, σιγά σιγά, συμβαίνει αυτό που μας δείχνει η διπλανή εικόνα.

...και οι επιπτώσεις;

Ανεβαίνει ολοένα η θερμοκρασία, λιώνουν οι πάγοι, υποχωρούν οι παγετώνες, ανεβαίνει η στάθμη της θάλασσας. Αυξάνονται οι: ξηρασία, διάβρωση του εδάφους, καταστρεπτικές πυρκαγιές, πλημμύρες. Πολλά ζώα και φυτά εξαφανίζονται.

3. Να διαβάσετε τις απόψεις ορισμένων ανθρώπων για τις κλιματικές αλλαγές. Με ποιους συμφωνείτε; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.

- «Η αλλαγή ίου κλίματος είναι ένα παγκόσμιο πρόβλημα κι όμως ο καθένας από μας έχει τη δύναμη να βοηθήσει, ώστε να βελτιωθεί η κατάσταση».
- «Πρόκειται απλώς για μια φυσική αλλαγή ίου κλίματος».
- «Κάποιοι άλλοι φταίνε και θα πρέπει να μειώσουν τις εκπομπές των αερίων ρύπων τους».

Εγώ πιστεύω ότι και μικρές αλλαγές στις καθημερινές μας συνήθειες μπορούν να βοηθήσουν στη μείωση των εκπομπών ρύπων στην ατμόσφαιρα! Είναι τόσο απλό, θα φτιάξω μια τσάντα που μπορεί να ξαναχρησιμοποιηθεί. Όταν πηγαίνω για αγορές με τη μητέρα μου, δεν θα παίρνουμε πλαστικές σακούλες μιας χρήσης.

Έχεις δίκιο. Εγώ, για να μειώσω την κατανάλωση ενέργειας, θα θυμάμαι να κλείνω όλες τις ηλεκτρικές συσκευές, όσο δεν τις χρησιμοποιώ.

Εσύ τι μπορείς να κάνεις για να μην αλλάξει το κλίμα της γης; Τι θα πρότεινες στους γονείς σου; Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα με τις δικές σου προτάσεις για τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών.

Να χρησιμοποιούμε περισσότερο τα μέσα μαζικής μεταφοράς και λιγότερο το αυτοκίνητο ιδιωτικής χρήσης.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Η αλλαγή του κλίματος εξαρτάται και από εμένα. Είναι στο χέρι μου να τη σταματήσω.

Οι περισσότεροι άνθρωποι ανησυχούν όταν διαπιστώνουν τέτοιες καταστάσεις και θεωρούν, όπως κι εσύ, ότι είναι και δική τους δουλειά η αντιμετώπιση τους.

Γι' αυτόν τον λόγο δημιουργούν ή συμμετέχουν σε οργανώσεις, για να προλάβουν ή να επιλύσουν προβλήματα που δυσκολεύουν τη ζωή των ανθρώπων. Οι οργανώσεις (ή οργανισμοί) μπορεί να είναι εθνικές, δηλαδή να δραστηριοποιούνται σε ένα μόνο κράτος. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα υπάρχει η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ (Ένωση για την ποιότητα της ζωής), η οποία έχει ως στόχο την αντιμετώπιση προβλημάτων που αφορούν την ποιότητα της ζωής των πολιτών, καταναλωτικά προβλήματα, προστασία του περιβάλλοντος, κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα.

Υπάρχουν όμως και διεθνείς οργανισμοί που η δράση τους επεκτείνεται σε όλες τις χώρες, όπως το W.W.F. (Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση), που έχει ως σκοπό

του την προστασία του περιβάλλοντος. Ένας άλλος μεγάλος διεθνής οργανισμός είναι ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε ή Η.Ε.).

Αποτελείται από κράτη-μέλη, τα οποία συνεργάζονται με σκοπό τη διατήρηση της ειρήνης, της ασφάλειας και τη συνεργασία για την επίλυση των παγκόσμιων προβλημάτων.

4. Σκέψου και συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα. Πόσο σε ενδιαφέρει κάθε πρόβλημα; Πόσο νομίζεις ότι απασχολεί τους άλλους μαθητές; Βάλε x στο κατάλληλο κουτί:

Προβλήματα	Ενδιαφέρει εμένα	
	Λίγο	Πολύ
Φτώχεια		
Παιδική εργασία		
Μείωση των υδάτων (λειψυδρία)		
Κάτι άλλο		

Προβλήματα	Ενδιαφέρει τους περισσότερους μαθητές		
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Φτώχεια			
Παιδική εργασία			
Μείωση των υδάτων (λειψυδρία)			
Κάτι άλλο			

Συγκεντρώστε τα αποτελέσματα και συζητήστε στην τάξη. Ποιο από τα παραπάνω προβλήματα ενδιαφέρει τους περισσότερους μαθητές; Γιατί;

Παρατηρήστε το δέντρο της επόμενης σελίδας και σημειώστε παρακάτω το πρόβλημα, τις αιτίες του, τις συνέπειές του, τις προτεινόμενες λύσεις και ποιοι συμμετέχουν στις λύσεις αυτές.

• Ποιοι συμμετέχουν στις λύσεις;

• Λύσεις

• Συνέπειες

• Πρόβλημα

• Αιτίες

• Πρόβλημα

• Αιτίες

•ΣΥΝΕΤΠΕΙΕΣ

•Λύσεις

•Ποιοι συμμετέχουν στις λύσεις;

Μάθαμε ότι...

Οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν προβλήματα που δημιουργούνται στη γειτονιά τους, στον τόπο τους ή σε όλον τον κόσμο.

Για να λυθούν αυτά τα προβλήματα, είναι απαραίτητη η συμμετοχή όλων μας.

Γι' αυτόν τον λόγο οι πολίτες ή τα κράτη δημιουργούν οργανώσεις ή οργανισμούς, στους οποίους έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν όλοι οι πολίτες, ο καθένας με τον τρόπο που μπορεί, έτσι ώστε να βοηθήσουν στην επίλυση αυτών των προβλημάτων.

Τι έμαθα ως τώρα;

1. Αφού μελετήσατε την Α' ενότητα του βιβλίου, μπορείτε να φτιάξετε τη δική σας ταυτότητα:

Όνομάζομαι .....

Αν θέλεις κόλλησε μια φωτογραφία σου.

Είμαι μέλος:

1 .....

2 .....

όπου συμμετέχω υποχρεωτικά

Είμαι μέλος:

1. της παρέας της γειτονιάς μου

2. ....

3. ....

όπου διάλεξα ο ίδιος/η ίδια να συμμετέχω.

Έχω την ..... ιθαγένεια

που απέκτησα με .....

Είμαι εγκατεστημένος/η .....

και ανήκω στο ..... έθνος.

2. Να διαβάσετε τις παρακάτω προτάσεις και να σημειώσετε (Σ) για τις σωστές και (Λ) για τις λανθασμένες.

1. Οι πολίτες ενός κράτους έχουν μόνο δικαιώματα.

2. Στην αρχαία Αθήνα όλοι οι κάτοικοι της πόλης ήταν πολίτες.

3. Την ελληνική ιθαγένεια την αποκτούμε με τη γέννηση από Έλληνα πατέρα ή Ελληνίδα μητέρα ή με την πολιτογράφηση.
4. Ο Έλληνας, ως πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει δικαίωμα να εκλέγει και να εκλέγεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
5. Γίνομαι μέλος μιας ομάδας για να ικανοποιήσω διάφορες ανάγκες μου.
6. Τα δικαστήρια είναι όργανα του κράτους.
7. Ο καθένας μας δεν εξαρτάται, ούτε επηρεάζει τη ζωή του άλλου.
8. Δεν πρέπει να συμμετέχω στην επίλυση κοινών προβλημάτων στο σπίτι, το σχολείο, τη γειτονιά, τον δήμο επειδή είμαι μικρός.

3. Βάζω πάνω από κάθε ορισμό την έννοια που ταιριάζει.

[Α. Μέλη   Β. Πολίτες   Γ. Έθνος
Δ. Κράτος]

1. Άτομα που από τη γέννηση τους αποκτούν την ιθαγένεια μιας χώρας και έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις.

2. Άτομα που ανήκουν σε ομάδες που έχουν κοινούς στόχους, κοινές δραστηριότητες, δικαιώματα και υποχρεώσεις.

3. Ένα σύνολο ανθρώπων που είναι ενωμένο με στοιχεία κοινού πολιτισμού, κοινού ιστορικού παρελθόντος, έχουν κοινές

επιδιώξεις, πολλές φορές μιλούν την ίδια γλώσσα και έχουν την ίδια θρησκεία.

4. Ένα σύνολο ανθρώπων εγκατεστημένο μόνιμα σε μια ορισμένη χώρα, που έχει συγκεκριμένα σύνορα, οργανώνεται με νόμους - κανόνες και ασκεί εξουσία.

4. Για κάθε πρόβλημα υπάρχει μια λύση.

Αφού διαβάσετε τα προβλήματα της πρώτης στήλης, συμπληρώστε τις υπόλοιπες :

Πρόβλημα

Τα παιδιά παρακολουθούν πολλή ώρα τηλεόραση και δεν αθλούνται.

**Ποιος είναι υπεύθυνος για την επίλυση του προβλήματος;
(εγώ, η οικογένεια, το κράτος, οι τοπικοί και παγκόσμιοι οργανισμοί, όλοι οι άνθρωποι)**

Πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα;

Πρόβλημα

Θέλω να πηγαίνω στο σχολείο με το ποδήλατο, αλλά οι γονείς μου φοβούνται τα αυτοκίνητα.

Υπεύθυνος για την επίλυσή του.

Πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα;

Πρόβλημα

Πολλά παιδιά εγκαταλείπουν το σχολείο πριν ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Υπεύθυνος για την επίλυσή του.

Πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα;

Πρόβλημα

Όλο και περισσότερα παιδιά στην Αφρική πεθαίνουν από αρρώστιες.

Υπεύθυνος για την επίλυσή του.

Πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα;

5. Οι μικροί δημοσιογράφοι...

Μετά από μια έρευνα στη γειτονιά σας διαπιστώσαμε και φωτογραφίσαμε μία κεραία κινητής τηλεφωνίας που έχει τοποθετηθεί παράνομα στην ταράτσα μιας πολυκατοικίας.

Γνωρίζοντας ότι:

- Η ακτινοβολία που εκπέμπουν οι κεραίες κινητής τηλεφωνίας είναι επιβλαβής για τον ανθρώπινο οργανισμό.

- Ιδιαίτερα τα παιδιά διατρέχουν πολύ σοβαρό κίνδυνο από την ανεξέλεγκτη τοποθέτηση κεραιών της κινητής τηλεφωνίας κοντά σε σχολεία και κατοικημένες περιοχές. Πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα που διαπιστώσαμε; Μπορείτε να συμμετέχετε κι εσείς στην επίλυσή του; Να φτιάξετε το σχέδιο δράσης.

Σχέδιο δράσης

Τι σκοπεύουμε να κάνουμε;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ποιος θα μας βοηθήσει;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**Τι χρειαζόμαστε; Να βάλετε X σε
ό,τι θεωρείτε αναγκαίο.**

Επικοινωνία με οργανισμούς.

**Συνεργασία με άλλους
ανθρώπους.**

Διάλογο μεταξύ μας.

Να μάθουμε περισσότερα για τη λειτουργία των κινητών τηλεφώνων.

Να γνωρίσουμε όλα τα παιδιά της γειτονιάς.

Εν συντομία...

Όλοι οι άνθρωποι από τη γέννησή τους είναι μέλη σε ομάδες υποχρεωτικά ή ύστερα από επιλογή τους. Ως μέλη των ομάδων έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις και υπακούουν σε κανόνες.

Ευρύτερες ομάδες, στις οποίες ανήκουν, είναι το έθνος και το κράτος.

Σε ένα έθνος ανήκουν οι άνθρωποι που μιλούν την ίδια γλώσσα και μοιράζονται κοινές παραδόσεις και έχουν κοινή ιστορία.

Το κράτος είναι η οργάνωση του λαού μιας χώρας, ώστε να ζει με δικαιοσύνη, ασφάλεια και να ασκεί εξουσία.

Για να θεωρηθεί κάποιος πολίτης ενός κράτους πρέπει να έχει την ιθαγένεια αυτού του κράτους. Την ελληνική ιθαγένεια την αποκτούμε με τη γέννηση από Έλληνα πατέρα ή Ελληνίδα μητέρα, ή με την πολιτογράφηση.

Οι Έλληνες είναι και πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διότι η χώρα μας είναι μέλος της.

Είναι όμως και πολίτες του κόσμου. Ο ένας εξαρτάται από τον άλλο, επηρεάζει τη ζωή των άλλων, όσο μακριά κι αν ζει και επηρεάζεται από τους άλλους.

Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις

Σ' αυτήν την ενότητα

- θα συζητήσουμε για τα δικαιώματά μας και τις υποχρεώσεις που αυτά μας δημιουργούν.
- θα γνωρίσουμε τις σημαντικές διακηρύξεις που κατοχυρώνουν τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων.
- θα διερευνήσουμε με ποιον τρόπο προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα στη χώρα μας.
- θα επικοινωνήσουμε και θα συζητήσουμε με τον «Συνήγορο του Παιδιού» για τα δικαιώματα των παιδιών.

**Πιστεύω όχι ύστερα από τη
συζήτηση θα γνωρίζουμε τα
δικαιώματά μας και θα τα
υπερασπιζόμαστε!**

Κεφάλαιο 1

Γνωρίζουμε τα δικαιώματά μας,
αναλαμβάνουμε
τις υποχρεώσεις μας

1 Μάθαμε ότι από τη στιγμή που γεννιόμαστε έχουμε δικαιώματα, όπως το δικαίωμα να έχουμε όνομα και ιθαγένεια.

Δικαίωμα είναι η ελευθερία που έχουμε για να ικανοποιήσουμε τις ανάγκες μας. Κάθε δικαίωμα, όμως, δημιουργεί και υποχρεώσεις.

3 Τώρα που το λες, νιώθω την ανάγκη να αγοράσω εκείνα τα αθλητικά παπούτσια που είδα στην τηλεόραση.

4 Μα αγόρασες άλλα πριν λίγες μέρες. Αυτό λοιπόν δεν είναι ανάγκη, αλλά μια επιθυμία σου. Ανάγκη είναι ό,τι σου είναι απαραίτητο και χωρίς αυτό δεν μπορείς να ζήσεις.

1. Ποιες είναι ανάγκες και ποιες επιθυμίες; Στον πίνακα που ακολουθεί να βάλετε ένα ✓ στη σωστή απάντηση:

	Ανάγκη	Επιθυμία
Τροφή		
Κατοικία		
Κατοικίδιο ζώο		
Πάρτυ γενεθλίων		
Πόσιμο νερό		
Ηλεκτρονικά παιχνίδια		

2. Ποιες από τις παρακάτω ανάγκες είναι και δικές σας και έχετε το δικαίωμα να τις ικανοποιήσετε; Αφού επιλέξετε τρεις από τις παρακάτω κάρτες που είναι σημαντικές για σας, να ανακοινώσετε την άποψή σας στην τάξη:

παιχνίδι

άθληση

εκπαίδευση

υγιεινή διατροφή

εργασία

υγεία

3. Διαφορετικοί άνθρωποι έχουν διαφορετικές ανάγκες; Παρατηρήστε τις εικόνες. Ποιες διαφορές έχουν τα παιδιά ;

Είμαι ο Γιάννης, είμαι 10χρονών και ζω στην Ελλάδα

Είμαι ο Ομάν, είμαι 11 χρονών και ζω στην Αιθιοπία.

Είμαι η Γιολάντα, είμαι 11 χρονών και ζω στη Βραζιλία.

- Ποιες ανάγκες πιστεύετε ότι έχει καθένα από αυτά τα παιδιά;**
- Οι ανάγκες τους είναι παρόμοιες ή διαφορετικές;**

4. Να γράψετε στον παρακάτω πίνακα τρεις ανάγκες που θεωρείτε σημαντικές για όλους τους ανθρώπους και να συμπληρώσετε το δικαίωμα που αντιστοιχεί σε καθεμιά, σύμφωνα με το παράδειγμα:

Ανάγκη για	Δικαίωμα
Πόσιμο νερό	Να έχουν όλοι οι άνθρωποι πρόσβαση σε καθαρό και πόσιμο νερό.

5. Κάθε δικαίωμα που έχουμε γεννά και μια υποχρέωση. Σημειώστε διπλά στις κάρτες των δικαιωμάτων τον αριθμό της κάρτας των υποχρεώσεων που αντιστοιχεί.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Έχω δικαίωμα να με σέβονται και να μη με κοροϊδεύουν.

Έχω δικαίωμα να λέω ελεύθερα τη γνώμη μου.

Έχω δικαίωμα να προστατεύονται η οικογένειά μου, το σπίτι μου και αυτά που σκέφτομαι.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

1 Έχω την υποχρέωση να σέβομαι την ιδιωτική ζωή των άλλων.

2 Έχω την υποχρέωση να μην προσβάλλω και να μην κοροϊδεύω τους άλλους.

3 Έχω την υποχρέωση να ακούω τη γνώμη του άλλου, έστω και αν διαφωνώ μαζί του.

6. Τι γίνεται όμως όταν δεν τηρούμε τις υποχρεώσεις μας; Διαβάστε τι συνέβη στην Ιωάννα.

Η Ιωάννα ζήτησε από τους γονείς της να της επιτρέψουν να έρχονται οι φίλοι της μια φορά την

εβδομάδα στο σπίτι για να παίζουν. Οι γονείς της συμφώνησαν, αρκεί να τακτοποιούσε το σπίτι, όταν θα τελειώνουν το παιχνίδι.

Κάθε φορά που έρχονταν οι φίλοι της έπαιζαν πολλά παιχνίδια και χρησιμοποιούσαν τους περισσότερους χώρους του σπιτιού. Όταν εκείνοι έφευγαν, η Ιωάννα πήγαινε για ύπνο χωρίς να κάνει καμία δουλειά. Έτσι αναγκάζονταν οι γονείς της ή τα αδέρφια της να μαζεύουν τα παιχνίδια και να τακτοποιούν τον χώρο.

Μια μέρα οι γονείς της Ιωάννας τής ανακοίνωσαν ότι οι φίλοι της δεν μπορούν να ξαναέρθουν στο σπίτι.

Η Ιωάννα άρχισε να διαμαρτύρεται για την απόφαση των γονιών της και να φωνάζει ότι ήταν

δικαίωμά της να καλεί τους φίλους της και ότι δεν μπορούσαν να της το στερήσουν.

- Ποιο δικαίωμα είχε η Ιωάννα;
- Γιατί κινδύνευσε να χάσει το δικαίωμα αυτό;

7. Συχνά δημιουργούνται καταστάσεις όπου τα δικαιώματα του ενός μπορεί να έρχονται σε αντίθεση με τα δικαιώματα κάποιου άλλου.

Τι κάνουμε τότε; Να μελετήσετε τα σκίτσα και να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

**Γιατί το είπες αυτό
Πέτρο; Σταμάτα πια,
γίνεσαι ενοχλητικός!**

**Και τι έγινε που τον είπα
χοντρό; Δεν έχω το
δικαίωμα να λέω
ελεύθερα τη γνώμη μου;**

- Ποιο δικαίωμά του διεκδικεί ο Πέτρος;
- Γιατί διαμαρτύρεται ο Αλέξανδρος;
- Ποιο δικαίωμα του συμμαθητή του υπερασπίζεται ο Αλέξανδρος;
- Έχουν όρια τα δικαιώματά μας;

- Μπορείτε να αναφέρετε ανάλογα παραδείγματα από τη δική σας εμπειρία;

Μάθαμε ότι...

Όλοι έχουμε παρόμοιες ανάγκες και την ελευθερία να τις ικανοποιούμε, δηλαδή έχουμε δικαιώματα. Η άσκηση των δικαιωμάτων μας δημιουργεί και τις ανάλογες υποχρεώσεις.

Περιεχόμενα

Ενότητα Α: Είμαστε όλοι πολίτες

Κεφάλαιο 1:

Πού ανήκω; 10

Κεφάλαιο 2:

Τα ονόματα είναι κάτι
περισσότερο από λέξεις 24

Κεφάλαιο 3:

Ζούμε όλοι μαζί στην Ελλάδα 35

Κεφάλαιο 4:

Περικλής, πολίτης Αθηναίος 45

Κεφάλαιο 5:

Το κράτος και το έθνος 54

Κεφάλαιο 6:

Είμαστε πολίτες της Ελλάδας,
της Ευρώπης και του κόσμου 67

Κεφάλαιο 7:

Είναι και δική μου δουλειά; 87

Κεφάλαιο 8:

Τι έμαθα ως τώρα 102

Εν συντομία 112

Ενότητα Β: Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις

Κεφάλαιο 1:

**Γνωρίζουμε τα δικαιώματά μας,
αναλαμβάνουμε τις υποχρεώσεις
μας 116**

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.